

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – СОФИЯ
ФАКУЛТЕТ ПО ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА
СПЕЦИАЛНОСТ: ПАРОДОНТОЛОГИЯ И ЗАБОЛЯВАНИЯ НА ОРАЛНАТА
ЛИГАВИЦА“

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1 Наименование на специалността

Пародонтология и заболявания на оралната лигавица

1.2 Продължителност на обучението

Срокът за специализация по Пародонтология и заболявания на оралната лигавица е 3 години.

1.3 Изисквано базово образование за допускане до обучение по Пародонтология и заболявания на оралната лигавица

За обучение по специалността “Пародонтология и заболявания на оралната лигавица” се допускат лица със завършено висше образование на образователно-квалификационна степен „магистър” по „дентална медицина”.

1.4. Общи положения

Обучението за придобиване на специалност „Пародонтология и заболявания на оралната лигавица” е следдипломно обучение за лекари по дентална медицина и се провежда в обучаващите институции по чл. 7 от Наредба № 34 от 29 декември 2006 г. за придобиване на специалност в системата на здравеопазването.

2. ДЕФИНИЦИЯ НА СПЕЦИАЛНОСТТА, КОМПЕТЕНЦИИ И УМЕНИЯ

Специалността “Пародонтологията и заболявания на оралната лигавица” е обособен раздел на денталната медицина.

Клиничната Пародонтология включва диагнозата, превенцията и терапията на заболявания, засягащи пародонта и периимплантните тъкани. От тези заболявания най-голяма част от клиничната работа заемат т.н. **плак-асоциирани заболявания**. Има обаче значителен брой състояния, не-свързани с бактериалната плака, които могат да засягат пародонталните тъкани. Тези **не-плак-асоциирани заболявания**, които варират от микотичните инфекции до автоимунните заболявания и от кисти на периодонталния лигамент до некротичния гингивит, са по-редки и представляват по-малка част от пародонталната патология (Armitage 1999). Тяхната сложност обаче и необходимостта от диференциална диагноза ги правят значими на ниво индивид. Специалистът по пародонтология и заболявания на оралната лигавица следва да познава редките заболявания, засягащи пародонта и имащи голямо значение за общото здраве на индивида.

Хирургичните умения и задълбоченото разбиране на биологията на оздравителния процес заедно с патогенезата, диагнозата и терапията на инфекциите на периимплантните тъкани съвпадат с областта на специалиста по Пародонтология (Sanz M, van der Velden U, van Steenberghe D, Vaehni P. Periodontology as a recognized dental speciality in Europe. J Clin Periodontol 2006; 33: 371–375.) Друга област на развитие на съвременната пародонтология касае връзката на пародонталните заболявания със системното здраве на индивида.

Лекарят по дентална медицина с призната специалност по “Пародонтология и заболявания на оралната лигавица” следва да притежава следните знания и умения:

1. Интензивни познания в областта на научната основа на денталната медицина и в частност на пародонтологията, заболяванията на оралната мукоза и денталната имплантна терапия.
2. Интензивни познания в областта на клиничната пародонтология.
3. Широки познания във всички аспекти на клиничното и обществено дентално здраве.

4. Широки познания върху взаимодействията на денталната клинична медицина и хирургия със системните заболявания и третирането на медицински компрометирани пациенти.
5. Подходящо отношение към етичните и социални аспекти и мястото на денталната медицина и пародонтологията в спектъра на общото здраве.
6. Клинични умения (способности) в представянето, диагнозата и менажирането на всички познати заболявания и разстройства на пародонта и оралната мукоза, както и на денталното имплантно лечение.
7. Умения в работата с и оценяването на научната литература, в поставянето на проблемите за научни изследвания и научни хипотези, в дизайна на експеримента, в комуникациите в един научен проект.

3. ЦЕЛ НА ОБУЧЕНИЕТО

С обучението по тази специалност се цели създаването на високо квалифицирани, знаещи и можещи специалисти в областта на пародонтологията и заболяванията на оралната лигавица.

4. ОБУЧЕНИЕ. ТЕОРЕТИЧНА И ПРАКТИЧЕСКА ПОДГОТОВКА

4.1. Теоретичната подготовка на специализантите се провежда под формата на лекции, семинари, консултации, представяне и обсъждане на клинични случаи, подготвяне и представяне на литературни обзори по поставени теми - писмено и устно.

Лекциите, семинарите и представянето на клинични случаи се разпределят равномерно в 3-годишния курс на обучение.

Оценяването на теоретичната подготовка става чрез полагане на колоквиуми по основни теми пред комисия от преподаватели, представяне и обсъждане на клинични казуси в група от специализанти пред и с преподаватели.

5. Изисквания и цели на обучението – 1-ва година

5.1. Теоретично обучение - Лекции и семинари

Тази част от програмата е конструирана да осигури детайлна информация от литературата и дискусия върху съвременната литература, свързана с различни фундаментални теми. Очаква се специализантите в 3-годишния курс да представят обобщена и критична оценка на литературни статии и текстове в групова дискусия. Най-общо темите могат да се формулират така:

5.1.1.. Теми

- A.** Функционална анатомия на пародонта и оралната лигавица.
- B.** Биология и физиология на пародонта и оралната лигавица.
- C.** Етиология на заболяванията на пародонта и оралната лигавица.
- D.** Микробиология на пародонталните заболявания.
- E.** Диагноза на пародонталните заболявания.
- F.** Клинична характеристика на гингивалните заболявания.
- G.** Клинична характеристика на заболяванията на пародонта.
- H.** Нехирургична (механична и медикаментозна) и хирургична терапия на пародонталните заболявания.

5.1.2. Цели

Специализантът трябва да познава:

- a. В детайли различните анатомични характеристики на пародонта и оралната лигавица и функционалните аспекти на взаимоотношенията им.
- b. Биологията на клетъчната функция, интерцелуларните взаимоотношения, взаимоотношенията клетки-матрикс, регулацията на клетъчната функция и ролята на цитокините и растежните фактори, принципите, свързани с оздравяването и регенерацията .
- c. В детайли химичната и микробна структура на денталния биофилм, композицията на бактериалната плака, връзката на плаката с възпалителните пародонтални заболявания. Да познава техниките на микробната идентификация и значението на микробиологичния анализ в диагнозата на пародонталните и периимплантните заболявания и заболяванията на оралната лигавица. Да познава факторите, влияещи върху бактериалните отлагания и формирането на калкулус, както и контрола на бактериалната плака – механичен и химически.
- d. Изследванията, които показват връзката на гингивитите с плаката, клиничните характеристики на плак-асоциираните и не-плак-асоциираните гингивални заболявания. Да познава клиничните характеристики на хроничния пародонтит и формите на пародонтит при млади пациенти – агресивните пародонтити, както и да познава диференциалната диагноза между тези заболявания.
- e. Да познава литературата върху ефекта на оралната хигиена, scaling and planing (с ръчни и ултразвукови методи) върху възпалителните гингивални и пародонтални заболявания и да владее в детайли теорията на пародонталното инструментиране.
- f. Да владее интерпретацията на нормалните и патологични пародонтални структури на рентгенограма. Да познава конвенционалните и специализирани техники за откриване промените във височината на алвеоларната кост и отчитането на костната загуба.
- g. Действието на най-често използваните анестетици, аналгетици, антиинфламаторни и антимикробни агенти и техните взаимодействия.

5.2. Научни изследвания

Кандидатите за придобиване на специалност по пародонтология и заболявания на оралната лигавица взимат участие в изследователската програма на катедрата по пародонтология или колабориращи катедри. Те трябва да дефинират своя проект в посоката на научната програма на Катедрата. При завършването на курса на специализацията специализантите представят своя проект на екзаминаторската комисия за оценка и обсъждане.

5.2.1. Цели

Чрез създаването и провеждането на научноизследователски проект специализантите се запознават със съвременните проблеми на научните изследвания в областта на пародонтологията. Целта е да се представи писмен доклад върху изследователска тема и във форма, подходяща за публикуване не по-късно от средата на третата година.

5.3. Лечение на пациенти

5.3.1 Цели

Специализантът трябва:

- a. Да е способен да идентифицира различните форми на пародонтални заболявания с цел поставянето на диагнозата и изграждане на лечебен план на всеки пациент.
- b. Пълно да документира всяка фаза от лечението (регистрирани измервания в пародонтална карта, рентгенограми, модели, фотоси) с цел последователно представяне на пациента за оценка от комисията.
- c. Да е способен да комуникира за консултации и лечение с други специалисти – медицински и други дентални практикуващи, които извършват част от лечението и контрола на пациентите.
- d. С цел придобиване на опит в проблемите на планиране на пародонталното лечение при напреднали и сложни случаи (комбинирани проблеми на пародонтално заболяване плюс системни, ресторативни и протетични съображения) на специализантите се представят случаи от клиничната практика на преподавателите в Катедрата по Пародонтология и от други катедри като се обсъждат пред тях и вариантите на лечебния план, както и резултатите от завършеното лечение и поддържаща терапия.
- e. В края на курса специализантът представя документацията на всички фази от лечението на всички пациенти. Очаква се на края на курса всеки специализант да владее индикациите и техниките на широк спектър пародонтални лечебни подходи и процедурите на нехирургичната и хирургичната пародонтална терапия.

5.3.2. Клинични изисквания

- a. Предклинично обучение (инструкции)
- b. Инициална терапия
- c. Оклузална/ортодонтска терапия
- d. Хирургична терапия
- e. Поддържаща терапия

Специализантът трябва:

- a. Да познава в детайли препоръчаните в литературата пародонтални инструменти за инициална терапия и поддържането им, да познава аспектите на позициониране на тези инструменти в устата, да е способен да изпълнява техниките на пародонталното инструментариране на модел и пациент. След това специализантите се въвеждат в хирургичните инструменти и те се научават да практикуват определени хирургични техники на свинска челюст.
- b. Да е способен да извършва щателно и детайлно пародонтално изследване и да документира вярно пародонталния статус. Да е способен да поставя точна диагноза и да изгражда лечебен план с различни алтернативи. Да е способен да дискутира лечебния план с останалите ангажирани в лечението на пациента специалисти и да се увери, че ресторативните аспекти на терапията са коректно интегрирани в пародонталното лечение. Да е способен да извършва инициалната терапия – оралнохигиенни инструкции, scaling and root planing (ултразвуково и ръчно), както и да контролира продължително инфламаторните процеси. Там, където е възможно, специализантите се стимулират да извършват някои части от необходимото ресторативно и ендодонтско лечение.
- c. Да познава проблемите, произтичащи от оклузалната травма и ортодонтското лечение, както и дисфункцията на темпоромандибуларната става и да консултира специалисти в тази област.
- d. Да познава в детайли индикациите и техниките на следните процедури, както и постоперативните грижи:
 1. Гингивектомия/локална ексцизия (gingivectomy/local excision)
 2. Модифицирано ламбо на Widman (modified Widman flap)
 3. Апикално депласирано ламбо (apically positioned flap)

- 4. Коренова резекция/хемисекция (root resection/hemisection)
 - 5. Мукогингивална хирургия (mucogingival surgery)
 - 6. Регенеративна пародонтална хирургия (regenerative periodontal surgery)
- e. Да е способен да оценява резултатите от лечението на своите пациенти и да планира следващите процедури, които се изискват за поддържане на случая.

5..4. Разпределение на времето (часовете) в 1-ва година (съобразно програмата на EFP)

Категория	Часове
Лекции и семинари	320
	часа

ТЕМАТИЧНА ПРОГРАМА

A. ОБЩА ЧАСТ

1. Пародонтални структури: гингива, алвеоларна кост, пародонтален лигамент, цемент, гингиво–дентална връзка. Функции на пародонта.
 2. Структурна биология и физиология на оралната лигавица.
3. Методи на изследване в пародонтологията. Клинична, рентгенографска, микробиологична, биохимична и генетична диагноза на пародонтита.
4. Контрол на болката и кървенето в денталната практика.
5. Аналгезия и анестезия в пародонталната практика.
6. Фармакотерапия в пародонталната практика. Контрол на инфекцията. Антисептици, химиотерапевтици и антибиотици, антиинфламаторни агенти.

B. СПЕЦИАЛНА ЧАСТ

1. **Заболявания на пародонта.**
 - 1.1. Класификация на пародонталните заболявания и състояния. Терминология.
 - 1.2. Епидемиология на пародонталните заболявания. Методи на изследване, разпространение и тежест на пародонталните заболявания, рискови фактори на пародонтита, пародонталните инфекции като риск за общото здраве и за системните заболявания.
 - 1.3. Етиология на възпалителните заболявания на пародонта – дентална плака и дентален калкулус. Бактериалната плака като биофилм. Плакретентивни фактори.
 - 1.4. Микробиология на пародонталните заболявания. Специфични пародонтопатогени. Механизми на патогенност. Взаимодействия на организма и бактериите в иницирането и прогресията на пародонталните заболявания. Допълнителни фактори в иницирането и развитието на гингивита и пародонтита.
 - 1.5. Патогенеза на пародонталните заболявания. Защитни механизми. Хистопатогенеза на гингивита и пародонтита. Еволюция на възпалителните пародонтални заболявания: линейна, циклична, смесена. Прогноза.
 - 1.6. Диагноза на заболяванията на пародонта: инструментариум, апаратура, методи.
 - 1.6.1. Основни методи на диагностика – клинични измервания и

- рентгенографска картина.
- 1.6.2. Ограничения на конвенционалните методи за диагностика на пародонтита.
- 1.6.3. Съвременни диагностични методи в пародонтологията, маркери на активността и прогресията на пародонталните заболявания.
- 1.7. Индексни системи за оценка на оралнохигиенен, гингивален и пародонтален статус.
- 1.8. Клинична характеристика, еволюция и прогноза на гингивитите. Принципи на лечение.
- 1.8.1. Плак-асоциирани заболявания на гингивата. Плак-асоциирани заболявания на гингивата, модулирани от локални фактори.
- 1.8.2. Плак-асоциирани заболявания на гингивата, модулирани от полови хормони и медикация, хранителен дефицит.
- 1.8.3. Гингивално разрастване – плак-зависима гингивална хиперплазия, лекарствено-индуцирана, херeditарна.
- 1.8.4. Не-плак-асоциирани заболявания на гингивата – инфекциозни, асоциирани със системни заболявания, генетично детерминирани, асоциирани с алергия и травма.
- 1.9. Клинична картина, еволюция и прогноза на пародонтитите. Принципи и подходи на лечение.
- 1.9.1. Хроничен пародонтит. Етиология. Клинична характеристика. Морфология на пародонталния джоб и алвеоларната костна загуба.
- 1.9.2. Агресивни пародонтити: препубертален, ювенилен, бързопрогресиращ.
- 1.9.3. Рефрактерност на пародонталната лезия, прогресия и рецидив на пародонтита, инцидентна загуба на аташман – диференциална диагноза.
- 1.9.4. Пародонтити, асоциирани със системни заболявания. Диагноза и лечебен план. Пародонтита като риск за системното здраве.
- 1.9.5. Некротични пародонтални заболявания – гингивит и пародонтит. Клинична характеристика, разрешаване, допълнителна терапия, контрол.
- 1.9.6. Пародонтални абсцеси – диференциална диагноза и третиране.
- 1.9.7. Връзка на пародонталната лезия с ендодонта – класифициране на ендодонтско-пародонталните лезии, диагноза, прогноза, третиране.
- 1.9.8. Травма от оклузия – дефиниране и терминология. Връзка на оклузалната травма с плак-асоциираната пародонтална лезия.
- 1.9.9. Мукогингивални проблеми – характеристика на придобити и в резултат на развитието деформации, връзка с пародонталните заболявания.
- 1.9.10. Гингивални рецесии – етиологични фактори, класификация, измервания, превенция.
- 1.10. Морфология на периимплантния интерфейс.
- 1.11. Възпалителни заболявания на периимплантните тъкани – перимукозит, периимплантит – етиология, клинична картина, диагноза, еволюция, прогноза.
- 1.12. Превенция и подходи на третиране на периимплантните инфекции.
- 1.13. Орални изяви при HIV-инфекция и СПИН.

2. Лечение на заболяванията на пародонта.

- 2.1. Цел и задачи на лечението на пародонталните заболявания. Възможности, индикации и ограничения на нехирургичното и хирургичното лечение.
- 2.2. Планиране на пародонталното лечение. Клинични и рентгенографски находки за планиране на лечението, допълнителни тестове в плана на пародонталното лечение, процедури, последователност на пародонталната терапия.
- 2.3. Персонален контрол на бактериалната плака в превенцията и контрола на пародонталните заболявания – методи, средства.
- 2.4. Механична каузална терапия (инициална терапия), принципи на пародонталното инструментирание – супра- и субгингивално с ръчни инструменти.
- 2.5. Ултразвуковото инструментирание в терапията и поддържането на пародонталното заболяване.
- 2.6. Ефективност на нехирургичната пародонтална терапия - реоценка. Рефрактерност – дефиниране, диагноза, терапевтични подходи.
- 2.7. Поддържаща пародонтална терапия. Поддържащи програми, ефективност. Диагноза на рецидива, поведение при рецидив.
- 2.8. Пародонтален/гингивален кюретаж: индикации, техника, оздравителен процес, ограничения. Поддържане.
- 2.9. Резективни подходи на третиране на пародонталния джоб. Гингивектомия и гингивопластика: индикации и противопоказания, хирургична техника, оздравяване, поддържане.
- 2.10. Процедури с ламба: индикации, подготовка, видове инцизии, видове ламба и шевове.
- 2.11. Оздравяване след процедури с ламба - постоперативни грижи, фактори в оздравяването, поддържане.
- 2.12. Резективни техники за редуция на костни дефекти; контуриране на алвеоларната кост – индикации, техники, резултати, ограничения.
- 2.13. Резективни техники за третиране на фуркационните максиларни и мандибуларни дефекти - индикации, техники, резултати, ограничения.
- 2.14. Пародонтална хирургия в областта на дисталния алвеоларен гребен.
- 2.15. Хирургични техники за удължаване на клиничните корони.
- 2.16. Хирургични техники за увеличаване на аташираните гингивални тъкани – индикации, предиктивност.
- 2.17. Други корективни методи на лечение: ортодонтски, протетични (препарационни граници и конфигурация на протетичните конструкции при пародонтит), стабилизиране на зъби с редуциран пародонт, съобразявани в плана на пародонталното лечение.

Научни изследвания

**320
часа**

1. Лечение на пациенти - Профилактика при здрав пародонт – 5 случая, поддържане в следващите 2 години. **640 часа**
2. Диагностика и лечение на плак-асоциирани гингивити – 10 случая. Поддържаща терапия – 2 години.
3. Диагностика и лечение на некротично – улцерозен гингивит/стоматит – 2 случая. Поддържаща фаза - 2 години.
4. Диагностика и лечение на гингивално разрастване – 5 случая. Поддържаща фаза - 2 години.

5. Диагностика и лечение на хроничен пародонтит (умерен) - 5 случая - scaling and root planing, гингивален/пародонтален кюретаж (открита или закрыта процедура), локална и системна медикация, мукогингивална хирургия по индикации. Поддържаща фаза - 2 години.

6. Диагностика и лечение на хроничен пародонтит (тежък) или агресивен пародонтит - 5 случая - scaling and root planing, гингивален/пародонтален кюретаж, локална и системна медикация, стабилизиране на зъби с увреден пародонт, процедури с ламба, регенеративна терапия на костните дефекти. Поддържаща фаза - 2 години.

7. Лечение на микотични стоматити и дерматостоматити – 2 случая. Поддържаща фаза - 2 години.

Хирургични процедури:

1. Резективни техники за редукция на пародонталния джоб - гингивектомия с гингиопластика - 5 случая (30 пародонтални единици). Оператор с асистенцията на преподавател.
2. Френектомия – 5 случая оператор с асистенцията на преподавател.
3. Процедури с ламба за достъп - 3 случая асистент; 2 случая оператор с асистенцията на преподавател.
4. Лечение на пародонтални костни дефекти чрез резективни и репаративни техники (различни остеозаместители) - 3 случая асистент; 2 случая оператор с асистенцията на преподавател.
5. Регенеративни техники – направлявана тъканна и костна регенерация - 3 случая асистент; 2 случая оператор с асистенцията на преподавател.
6. Хирургично лечение на гингивални рецесии с различни техники - 2 случая на асистиране при процедури за кореново покритие; 1 случай оператор с асистенцията на преподавател.

Общо

**1280
часа**

6. Изисквания и цели на обучението – 2-ра година

6.1. Лекции и семинари

Продължава екстензивна дискусия върху епидемиологията и патогенезата на плак-асоцираните пародонтални заболявания с по-голяма тежест на тази част от програмата, която съдържа различни терапевтични модалности и акцентира върху взаимовръзката на етиологията и лечението на пародонталните заболявания с други дисциплини от денталната медицина. Методите на дискусия върху различните теми са същите както през първата година.

6.1.1. Теми

- a. Патогенеза на плак-асоцираните пародонтални заболявания: ролята на отговора на организма.
- b. Епидемиология на пародонталните заболявания.
- c. Манифестации на системните разстройства в устната кухина.
- d. Медицински компрометирани пациенти.
- e. Антимикробна терапия на пародонталните заболявания.
- f. Оклузална травма.

- g. Терапия на пародонталните заболявания – пародонтална хирургия.
- h. Лечение на фуркационните проблеми.
- i. Взаимоотношения на пародонталните заболявания и пародонталната терапия с другите дентални дисциплини.
- j. Поддържаща терапия.
- k. Поведението на пациента във връзка с пародонталните заболявания и пародонталната терапия.

6.1.2. Цели

Специалистът трябва:

- a. Да познава хистопатологичното развитие на пародонталните заболявания и патогенетичните механизми на възпалението. Да разбира имунните реакции в патогенезата на гингивалното възпаление и лезиите, засягащи дълбоко разположените тъкани.
- b. Да познава основните научни разработки, които са довели до създаване на терапевтични модалности за третиране на индивида и популацията.
- c. Да познава пълно системните разстройства, които могат да модифицират отговора на пародонталните тъкани при плак-асоциираните пародонтални заболявания. Трябва да познава онези системни заболявания, които могат да се манифестират в пародонталните тъкани със или без съществуващ преди плак-индуциран инфламаторен отговор.
- d. Да познава най-добрите начини на получаване на медицинската история на пациента и следователно достъп до степента на риска (като се използва научно валидиран метод).
- e. Да има широки познания за ефекта на антибиотиците върху бактериите, асоциирани с инфламаторните пародонтални заболявания. Да познава изследванията върху сравнението на ефекта на лечението с антибиотици и механичната пародонтална терапия. Да познава в подробности ролята на антисептиците в контрола на бактериалната плака, ефективността и употребата на тези агенти в лечението на гингивитите и пародонтитите.
- f. Да познава литературата, свързана с оклузалната травма. Това включва клиничните и хистологични промени, свързани с травматичната оклузия и модифициращите ефекти на оклузалните проблеми когато се комбинират с инфламаторните пародонтални заболявания. Специалистът трябва да познава терапевтичните модалности при лечението на патологичната оклузия.
- g. Да познава историята на развитието на различните хирургични методи на лечение на пародонталните проблеми. Трябва пълно да познава индикациите и контраиндикациите, предимствата и недостатъците, както и ефективността на следните хирургични техники: гингивектомия, апикално позиционирани ламба, модифицирано ламбо на Widman с или без костна хирургия, техники за увеличаване на гингивалните тъкани (мукогингивална хирургия), ефективността и ограниченията на електрохирургията и техниката и ефективността на направляваната тъканна регенерация. Да познава литературата върху оздравяването при направлявана тъканна регенерация и да различава нов аташман от реаташман.
- h. Да има широки познания върху диагнозата и терапевтичните модалности при фуркационни увреждания. Да познава литературата върху оценката на ефективността на различните терапевтични модалности или разрешаването на фуркационните лезии.
- i. Да познава връзката на пародонтита с пулпните заболявания и различните подходи на лечение. Да познава мястото и ефективността на допълнителното ортодонтско, ресторативно и протетично лечение в дефинитивната фаза на терапията.

- j. Да разбира важността на поддържащата терапия и напълно да е запознат с изследванията, свързани с оценката на ефективността на грижите след пародонтална терапия.
- k. Да познава научната основа на увреждащия ефект на характерно поведение върху пародонта (пушене, диета и др.)

6.2. Научни изследвания

6.2.1. Изискванията са подобни на тези от първата година

Специализантите участват в научната програма на катедрата по Пародонтология или други катедри в колаборация.

6.2.2. Медицинска статистика

Във време, удобно за катедрата (институцията на провеждане на специализацията) напр. през втората година, на специализанта се дава възможност да следва курс по медицинска статистика.

6.3. Лечение на пациенти

Изискванията и целите на лечението на пациенти е идентично с това от 1-вата година – срок на поддържаща терапия – 1 година.

6.4. Докладване на случаи

По време на втората година от специализантите се изисква да представят различни фази от лечението на своите пациенти и да ги дискутират в група. Това дава на специализантите възможност да дискутират върху широк спектър от проблеми. Акцентира се върху диагнозата и лечебния план.

6.4.1. Изисквания върху документирането на случаите

Докладването на случаите трябва да съдържа следните данни:

6.4.1.1. Пълната история на пациента, включително медицинската история, оценка на очакванията на пациента за лечението, оценка на мотивацията на пациента.

6.4.1.2. Клинично изследване: екстра- и интраорално. Интраоралното изследване включва оценка на оралнохигиенния статус и гингивален статус с индекси, дълбочина на джоба, загуба на аташман при сондиране, фуркационни лезии и състояние на оралната мукоза. Прави се оценка на ресторативния статус и виталността на зъбите.

6.4.1.3. Рентгенографско изследване: Пълен рентгенографски статус с панорамни, стандартизирани сегментни и вертикални bite wing рентгенограми. Прави се пълна оценка на рентгенограмите за целите на диагнозата.

6.4.1.4. Фотографски статус: фотоси, регистриращи статуса на пациента, трябва да представят:

- a. Фронтален вид на двете зъбни дъги в контакт
- b. Букален вид от латерален аспект на двете зъбни дъги в контакт.
- c. Палатинален/лингвален вид на двете зъбни дъги

d. Оклузален вид на горната и долна зъбна дъга

Фотографската документация трябва да позволява оценка на инициалния клиничен статус на представяния случай, оценка във времето на лечението и след завършване на лечението. С фотоси се демонстрират лечебните хирургични процедури за илюстрация на хирургичните техники.

6.4.1.5. Специални тестове: Когато са индицирани бактериологични и/или хематологични тестове.

6.4.1.6. Модели: Модели за изследване трябва да се правят във всички случаи. Когато са налице оклузални несъответствия трябва да са налични ортодонтски тип модели.

6.4.1.7. Диагноза: Диагнозата отразява общо случая, но и задължително всеки зъб поотделно.

6.4.1.8. Етиология: Представят се основните каузални и предиспониращите фактори.

6.4.1.9. Прогноза: Свързана е с общата ситуация и с всеки зъб поотделно.

6.4.1.10. Лечебен план: лечебният план се описва в детайли заедно с възможните алтернативи.

6.4.1.11. Прогрес на лечението: Проведеното лечение се описва в детайли заедно с текущата оценка, включително всички аспекти на документацията. Регистрира се времето за отделните аспекти на лечението.

6.5. Разпределение на часовете на обучението през 2-рата година (съобразно програмата на EFP)

Основни дейности при обучението

Часове

Лекции и семинари

320
часа

1. Регенеративна терапия при пародонтит:

- 1.1. Принципи на пародонталната регенерация: нов аташман, остеокондукция, остеоиндукция. Методи за оценка на пародонталната регенерация.
- 1.2. Оздравяване при регенеративните пародонтални процедури – регенеративен капацитет на пародонталните структури.
- 1.3. Регенерация и репарация на пародонта при лечение на инфраосални дефекти с алопластични материали (костни заместители и бариерни мембрани).
- 1.4. Фуркационни дефекти. Резективни срещу регенеративни методи за разрешаване на интеррадикуларната костна загуба. Комбинирани подходи в третирането на костната загуба на многокореновите зъби.
- 1.5. Мукогингивални проблеми – диагноза, измервания. Мукогингивална терапия, пластична пародонтална хирургия, техники и ефективност.
- 1.6. Препротетична пародонтална хирургия – техники за удължаване на клиничните корони и осигуряване на биологичното пространство, увеличаване на аташираната гингива преди

- ресторативната терапия.
- 1.7. Хирургични подходи в менажирането на алвеоларния гребен – презервация и увеличаване на тъканите в областта на липсващи зъби.
- 2. Антимикробна терапия на пародонталните заболявания:**
 - 2.1. Обосновка и принципи на антимикробната терапия при пародонтит. Съображения с природата на денталния биофилм и пародонталния джоб.
 - 2.2. Средства и методи за локално лечение: плакинхибиращи, антибактериални, противовъзпалителни агенти за супра- и субгингивални иригации, субгингивални освобождаващи системи за третиране на пародонталните джобове.
 - 2.3. Системна антимикробна терапия при пародонтити: химиотерапевтици, антибиотици; индикации, дозировка, ефективност.
 - 2.4. Модулиране на отговора на организма при третирането на пародонталните заболявания – концепция, средства, ефективност.
 3. Лечение при ендодонтско-пародонтални увреждания – подходи, последователност, прогноза.
 4. Акутни пародонтални състояния - спешно разрешаване, диагноза след разрешаване на акутната лезия, лечебен план и контрол.
 5. Оклузална травма – терапевтични подходи. Оклузално ажустиране, ортодонтско преместване на зъби и шиниране.
 6. Превенция и поддържане на пародонталните заболявания. Контрол на плаката и рисковите фактори. Дългосрочни поддържащи програми.
 7. Усложнения в лечението на пародонталните заболявания: превенция и разрешаване.
 8. Пародонталната терапия при медицински компрометирани пациенти.
 9. Заболявания на оралната лигавица:
 - 9.1. Класифициране на заболяванията на оралната лигавица. Основни патологични процеси и патоморфологични единици.
 - 9.2. Етиология, клинична картина, диференциална диагноза, лечение и прогноза на:
 - 9.2.1 Стоматити, асоциирани с травма. Диференциална диагноза и третиране.
 - 9.2.2 Стоматити, асоциирани с инфекция: бактериални (гонококция, Lepra, Lues), микотични, вирусни инфекции (HSV, VZV – варицела и Herpes Zoster).
 - 9.2.3 Афтозни стоматити, заболявания с афтозни прояви. Улцеративни лезии на оралната мукоза.
 - 9.2.4 Лезии на оралната мукоза при дерматостоматити.
 - 9.2.5 Преканцерози на оралната лигавица и устните.
 - 9.2.6 Заболявания на устните.
 - 9.2.7 Заболявания на езика.
 10. Дългосрочен контрол на пародонталния статус – поддържаща терапия, оценка в поддържащата терапия, стабилизиране на пародонталното заболяване, рехабилитация на дентицията, диференциация на рецидива и прогресията, решения за терапия в поддържащата фаза.

Научни изследвания

**320
часа**

Лечение на пациенти

**560
часа**

1. Диагностика и лечение на плак-асоциирани гингивити, модулирани от

различни фактори – 5 случая. Поддържаща терапия – 1 година с контрол на модулиращите фактори.

2. Диагностика и лечение на пародонтални абсцеси / ендодонтско-пародонтални лезии – 3 случая на разрешаване и поддържане - 1 година.
3. Диагностика и лечение на гингивално разрастване - плак-асоциирано, медикаментозно-инфлуирано, гингивална фиброматоза/ексцесивна гингива – 5 случая. Поддържаща фаза - 1 година.
4. Диагностика и лечение на хроничен пародонтит (умерен) - 5 случая - scaling and root planing, гингивален/пародонтален кюретаж, локална и системна медикация, процедури с ламба. Поддържаща фаза - 1 година.
5. Диагностика и лечение на хроничен пародонтит (тежък) или агресивен пародонтит - 5 случая - scaling and root planing, гингивален/пародонтален кюретаж, локална и системна медикация, стабилизиране на зъби с увреден пародонт, процедури с ламба, регенеративна терапия на костните дефекти. Поддържаща фаза - 1 година.
6. Лечение на орални мукозни лезии с различна етиология – 2 случая. Поддържаща фаза - 1 година.

Хирургични процедури:

1. Резективни техники за редукция на пародонталния джоб при ограничена аташирана гингива – вътрешна коса ексцизия, апикално депласирани ламба - 5 процедури (минимум 30 пародонтални единици) - оператор с асистенцията на преподавател.
2. Процедури с ламба за пародонтална костна хирургия - 3 процедури асистент; 4 процедури оператор с асистенцията на преподавател (минимум 40 пародонтални единици).
3. Лечение на пародонтални костни дефекти чрез регенеративни техники (направлявана тъканна/костна регенерация) или комбинирани хирургични техники (аплициране на костен заместител и бариерна мембрана) - 3 процедури асистент; 4 процедури оператор с асистенцията на преподавател.
4. Гингивални присадки за увеличаване на гингивалните тъкани и/или кореново покритие (епителизирана и съединителнотъканна) - 2 случая на асистиране, 1 случай оператор с асистенцията на преподавател.

Докладване на случаи

80 часа

Общо

**1280
часа**

7. Изисквания и цели на обучението през 3-тата година

7.1. През последната година от програмата специализантите натрупват опит в лечението на пациенти с работа в клиниката на катедрата по пародонтология или акредитирана практика по пародонтология. Очаква се от тях да придобият опит в денталната имплантна терапия и известно участие в обучението на студентите по дентална медицина.

7.2. Имплантна терапия

7.2.1. От специализантите се очаква да получат основни познания върху съвременната имплантна терапия, нейните индикации, контраиндикации и методи на поставяне на имплантите. Специализантите активно участват в поставянето на импланти, както и в последващите ресторативни процедури.

7.2.2. Цели:

A. ТЕОРИЯ

Специализантите трябва да познават историята и развитието на денталните импланти, както и съвременните материали, използвани за дентални импланти. Те трябва да познават индикациите и контраиндикациите когато съобразяват поставянето на различни импланти и техните предимства и недостатъци. Специализантите трябва да познават научните изследвания върху продължителността на различните типове импланти.

Общи теми:

1. Биологични аспекти на оралните импланти
2. Клинични аспекти и оценка на пациентите за имплантно лечение
3. Образна диагностика на пациентите за имплантно лечение
4. Локализирана аугментация на алвеоларната кост и менажиране на местата за имплантиране
5. Съвременни хирургични процедури за поставяне на дентални импланти
6. Планиране на имплантното лечение – биомеханични и протетични съображения
7. Усложнения и неуспех при имплантно лечение

B. КЛИНИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ

В края на тази част от програмата специализантите трябва да могат да поставят остеоинтегриран имплант и да провеждат необходимата поддържаща терапия.

7.3. Разпределение на часовете на обучението през 3-тата година (съобразно програмата на EFP)

Основни дейности обучението	при	Часове
Пародонтална практика		320 часа
Имплантна терапия		320 часа
Научни изследвания		560 часа
Участие в преподаване		80 часа
Общо		1280 часа

8. Процедури на оценка

По време на изпълнението на програмата специализантите се оценяват както следва:

8.1. След всеки лекционен курс/серия от семинари се провежда изпитване от преподавателя в курса.

8.2. На шестия месец след началото на програмата и в края на всяка година се прави оценка на клиничната работа на специализантите от комисия от екзаминатори – преподаватели от Катедрата и акредитираните практики.

8.3. В края на всяка академична година специализантите получават преминаваща степен от всички екзаминатори и оценители, за да преминат в следващата година - на базата на извършената клинична работа и след успешно преминаване на **колоквиуми** (писмени или дискусия по преценка на комисията) на теми:

1-ва година:

1. Структура на пародонталните тъкани и оралната лигавица, биология и физиология на пародонта и оралната лигавица. Структура и биология на периимплантните тъкани.
2. Етиология и патогенеза на възпалителните и деструктивни заболявания на гингивата и пародонта.

2-ра година:

3. Диагноза на заболяванията на пародонта и оралната лигавица. Диагноза на периимплантния мукозит и периимплантит.
4. Лечение на възпалителните заболявания на гингивата и пародонта; третиране на периимплантните инфекции.

3-та година:

5. Диференциална диагноза на лезиите на оралната мукоза. Клинична диагноза, бактериологични, хистологични, хистохимични, имунофлуоресцентни методи.
6. Принципи на изграждане на лечебен план при заболяванията на оралната мукоза. Поддържаща терапия.

8.4. Във всяка академична година неуспешните изпитвания (колоквиуми) се повтарят само веднъж. Ако теоретичната и клинична подготовка на специализанта не е адекватна, се удължава времето на специализацията. Такова удължаване е позволено само за първата академична година от срока на специализацията.

8.5. В третата година от специализацията обучаващите се интензифицират клиничната си практика в катедрата по Пародонтология или в акредитирана пародонтална практика. Специализантите трябва да покажат вещина в клиничното третиране на случаи, включващо пародонтална и орална имплантологична терапия.

8.6. В края на третата година се провежда държавен изпит за придобиване на специалност. Специализантите се допускат до този изпит само след като са:

- положили успешно текущите изпитвания и колоквиуми, изпълнили са клиничните изисквания на програмата и са
- представили пълната изисквана документация на всички изисквани клинични случаи, от които поне 5 пациенти със завършено комплексно лечение и рехабилитация на дентицията и в процес на поддържане;
- представили са писмени реферати по актуални теми от пародонтологията, участия в конгреси и симпозиуми.

Кандидатите трябва да могат да участват в дискусия с изпитната комисия върху диагнозата и лечебния план на представените пациенти от курса на специализацията. **Устният изпит** на кандидата се състои в разговор върху две теми от конспекта, обявен предварително. **Втората част от изпита е практическа** – представяне на пациент с пародонтит с детайлна диагноза, диференциална диагноза, план на лечение с алтернативи, с извършена инициална терапия, на когото кандидатът прави преоценка, планира хирургична процедура с ламба и извършва процедурата в рамките на изпита като демонстрира основните етапи от хирургичната техника на комисията и обсъжда изпълнението на приложената техника след процедурата. Специализантът се грижи за пациента в следоперативния период.

9. КОНСПЕКТ за държавен изпит за специалност по „Пародонтология и заболявания на оралната лигавица”

1. Пародонтални структури – анатомотопографска характеристика и функции на гингивата.
2. Пародонтални структури – анатомотопографска характеристика и функции на кореновия цемент и периодонталния лигамент.
3. Пародонтални структури – анатомотопографска характеристика и функции на алвеоларната кост.
4. Пародонтални структури – анатомотопографска характеристика и функции на свързващия епител и съединително-тъканния аташман.
5. Класификация на пародонталните заболявания и състояния. Обща характеристика на нозологичните единици в отделните групи.
6. Зъбна плака: микробен състав, формиране, зъбната плака като биофилм. Характеристика на зъбната плака при различните типове пародонтални заболявания.
7. Calculus dentis – генеза, топография, значение за пародонталната патология. Клинични методи за диагностика и регистриране. Инхибиция и отстраняване на зъбния камък.
8. Клинична профилактика – цел, задачи, инструментариум, етапи на провеждане.
9. Химическа инхибиция на зъбната плака. Основни групи химически инхибитори. Механизъм на плак-инхибиращото действие. Видове лекарствени средства и форми. Индикации и контраиндикации. Странични ефекти.
10. Етиология на заболяванията на пародонта. Микробиология на пародонталните заболявания. Специфични пародонтопатогени. Механизми на патогенност. Патогенеза на възпалителните заболявания на пародонта. Патогенетични процеси: бактериални деструктивни процеси, специфични защитни механизми: хуморален и клетъчен имуен отговор.
11. Патогенеза на възпалителните заболявания на пародонта. Рискови фактори. Рискови групи, рискови индивиди, рискови участъци.
12. Патоморфология на гингивита и пародонтита. Формиране на гингивален и пародонтален джоб.
13. Методи за изследване на пародонтално болен – клинични и параклинични.
14. Плак-индуцирани заболявания на гингивата. Хроничен катарален гингивит: епидемиология, етиология и патогенеза, хистоморфология, диагностика, клинична картина.
15. Плак-индуцирани заболявания на гингивата. Хроничен катарален гингивит: еволюция и прогноза. Лечение, поддръжка и превенция.
16. Плак-индуцирани, хормонално модулирани гингивити. Роля на половите хормони за развитието на пародонтопатогените, васкуларизацията, повишения пермеабилитет и епителната ексфолиация. Клинична картина на Gingivitis pubertalis, Gingivitis periodica, Gingivitis gravidarum, Gingivitis climacterica, Gingivitis ex gestagenibus.
17. Плак-индуцирани, хормонално модулирани гингивити. Диференциална диагностика на Gingivitis pubertalis, Gingivitis periodica, Gingivitis gravidarum, Gingivitis climacterica, Gingivitis ex gestagenibus. Еволюция и прогноза. Лечение и превенция.

18. Механична пародонтална терапия: цели, възможности и ограничения. Инструментариум и етапи на провеждането ѝ. Методи на оценка на ефективността на механичната пародонтална терапия.
19. Заболявания на пародонта: Parodontitis chronica - етиология, патогенеза, клинична картина, диагностика, еволюция, прогноза.
20. Заболявания на пародонта: Parodontitis chronica – формиране на пародонталния джоб. Видове пародонтални джобове.
21. Parodontitis chronica - изследване на пародонтално болен, лечебен план и етапи на реализирането му, прогноза.
22. Некротични заболявания на пародонта. Некротично – улцерозен гингивит. Некротичен пародонтит. Етиология, клинична и микробиологична диагностика. Патоморфология. Лечебен план.
23. Некротични заболявания на пародонта. Некротично – улцерозен гингивит. Некротичен пародонтит. Лечение и превенция на рецидива и хронифицирането.
24. Фуркационни увреждания: етиология, морфологична характеристика, клинична картина и диагностика, класификация на фуркационните дефекти. Еволюция и прогноза. Консервативно лечение на фуркационните увреждания: индикации, методи.
25. Фуркационни увреждания: хирургично лечение. Резективни методи на лечение. Регенеративни методи на лечение. Индикации, ограничения, очаквани резултати, поддръжка.
26. Инициална фаза при лечението на пародонтита: каузална терапия – цел, етапи на провеждане, използван инструментариум, възможности и ограничения. Преоценка на пародонталния статус и планиране на следващите фази от лечението.
27. Лечение на пародонталния джоб: кюретаж без ламбо. Индикации, оздравителен процес, ограничения.
28. Корективна фаза при лечението на пародонтита: ортодонтски, хирургични, протетични и др. методи на лечение. Индикации, възможности и ограничения.
29. Хирургично лечение на пародонталния джоб: гингивална хирургия. Методи, индикации, ограничения.
30. Хирургично лечение на пародонталния джоб: костна хирургия. Методи, индикации, ограничения.
31. Хирургично лечение на пародонталния джоб: кюретаж с ламбо. Индикации, ограничения, хирургични техники, очаквани резултати.
32. Хирургични методи за лечение на пародонталните заболявания: резективни, регенеративни. Индикации, ограничения, очаквани резултати, хирургични техники.
33. Регенеративна пародонтална терапия: основания, индикации, методи.
34. Средства за регенеративна пародонтална терапия: мембрани, остеозаместители, остеоиндуктори, растежни фактори.
35. Оздравителен процес на пародонталната рана: след кюретаж, след регенеративна терапия.
36. Оклузалната травма и плак-асоциираните пародонтални заболявания: клинични симптоми на оклузалната травма. Стабилизиране на зъби с увреден пародонт: основания, индикации, методи, поддръжка.
37. Поддържаща терапия – цел, дългосрочна поддържаща програма в зависимост от нозологичната единица и индивидуалния ход на заболяването при отделните пациенти, проследявани критерии.
38. Рецидив при пародонтални заболявания: предикция, диагностика, прелекуване, кумулативна терапия.
39. Агресивни пародонтити: етиология, патогенеза, нозологични единици, клинична картина, прогноза.
40. Агресивни пародонтити: генетични дефекти и дефекти в имунния отговор. Общи синдроми включващи и тежки пародонтални деструкции.
41. Системни заболявания, свързани със пародонтална патология: клинична картина, еволюция на пародонталното заболяване в зависимост от клиничния ход на системното заболяване, диагностика, прогноза.

42. Агресивни пародонтити: лечение и поддръжка.
43. Гингивални рецесии: етиология, клинична картина, хирургични техники за лечение. Превенция.
44. Перимплантатни мукозити и периимплантити – диагноастика, лечение и контрол. Поддържаща фаза при зъбни имплантати.
45. Ендодонтско – пародонтални проблеми. Клинична картина, диагностика, прогноза. Лечение на ендодонтско-пародонтални проблеми: консервативни и хирургични методи. Превенция и контрол след лечение.
46. Спешни пародонтални състояния – клинична картина, диагностика и лечение.
47. Структурна биология на оралната лигавица: макроскопска и микроскопска характеристика.
48. Етиологични фактори, патогенетични механизми и основни патологични процеси при заболяванията на оралната лигавица. Обривни единици.
49. Методи на изследване при заболявания на оралната лигавица – клинични и параклинични.
50. Класификация на заболяванията на оралната лигавица: основни групи и нозологични единици. Обща клинична характеристика.
51. Първични стоматити: нозологични единици, клинична картина, диагностика, лечение и поддръжка. Превенция на първичните стоматити.
52. Стоматити с бактериална и вирусна етиология: нозологични единици, клинична картина, диагностика, лечение и поддръжка. Превенция.
53. Афтозни стоматити: клинична картина, диагностика, еволюция и прогноза. Лечение и поддръжка.
54. Състояние на оралната лигавица при системни заболявания: симптоматични стоматити. Клинична картина, диагностика, еволюция и прогноза. Лечение и поддръжка.
55. Изяви на медикаментозна алергия в устната кухина: основни алергени. Клинична картина, диагностика, лечение. Превенция на медикаментозна алергия в устната кухина.
56. Автоимунни дерматостоматити: Erythema exudativum multiforme, Pemphigus, Pemphigoid – клинична картина, диагностика, еволюция и прогноза. Лечение. Поддръжка.
57. Бели лезии по оралната лигавица: Lichen ruber planus, Leucoplakia – клинична картина, диагностика, еволюция и прогноза. Лечение и поддръжка. Превенция.
58. Орални изяви при HIV–инфекция и болни от СПИН. Клинични симптоми, диагностика, локално третиране и поддръжка.
59. Преканцерози на оралната лигавица: факултативни и облигатни. Клинична картина, диагностика, лечение и поддръжка.

Препоръчителна литература:

I. На български и руски език:

1. Атанасов, Димитър. Пародонтална хирургия - София: Квинтесенц БГ, 1995 - 135 с.
2. Атанасова, Елена и др. Заболявания на пародонта в ювенилната възраст - София: Медицина и физкултура, 1980. - 179 с.
3. Ботушанов, Петър и др. Пародонтология: Клиника и консервативно лечение - Пловдив: Спектър, 2000. - 335 с.
4. Джемилева, Тереза. Заболявания на пародонта - София : Ацер, 1999 . - 367 с.
5. Джемилева, Тереза. и др. Практически подходи при профилактиката на заболяванията на пародонта - София: Знание, 1995. - 63 с.
6. Атанасова, Елена и др.. Комплексно лечение на заболяванията на пародонта София: Медицина и физкултура, 1988. - 212 с.
7. Основи на пародонтологията. Под ред. на Томас Г. Уилсън, Кенет С. Корнман . - София: Шаров, 1999. - 466 с.
8. Ботушанов, П. Диагностика и лечение на възпалителните заболявания на пародонта - Пловдив: Academica Press, 1994. - 248 с.
9. Ботушанов, П. Диагностика и лечение на заболяванията на устната лигавица - Пловдив: Авто Спектър, 1997. - XXIV, 149 с.

10. Ботушанов, Петър и др. Пародонтология: Клиника и консервативно лечение - Пловдив: Спектър, 2000. - 335 с.
11. Ботушанов Петър и др Средства за орална хигиена- Пловдив: Авто Спектър, 1996. - 414 с.
12. Безрукова, И. В. и др. Агресивные формы пародонтита : Руководство для врачей. - Москва : МИА, 2002 . - 128 с.
13. Заболевания пародонта: Атлас: Уч.пособие для студентов мед. вузов/Под ред. на Н. Ф. Данилевский. - Москва: Медицина, 1993. - 320 с.

II. На английски и френски език:

1. Periodontal Therapy and Implant Dentistry 2003. Forth edition, J. Lindhe.
2. Carranza's Clinical Periodontology. tenth edition, Newman MG., H. H. Takei, P. R. Klokkevold, F. A. Carranza
3. Color atlas of periodontology/Klaus H. Rateitschak, et al. - New York: Thime, 1985. - IX, 321 p.
4. Norton Neil S., Netter's Head and Neck Anatomy for Dentistry By PhD 624 pages Copyright 2007
5. Lakshman Samaranayake, Essential Microbiology for Dentistry, 3rd Edition 372 pages 193 Copyright 2006
6. Cripps, S.Periodontal disease: Recognition, interception and prevention: A guide for the general practitioner / S. Cripps. - Chicago etc.: Quintessence, 1984. - 290 p.: ill.
7. Dix questions de parodontologie. - Paris: Julien Prelat, 1972. - 128 p.: ill.
8. Charon, Jacques A. et al. Parodontie clinique moderne de la litterature a la realite / Jacques A. Charon, Frederic Joachim, Philippe J.-J. Sandele. - Paris: CdP, 1995. - V, 150 p.: ill.
9. Periodontology 2000
10. Journal of Periodontology
11. Journal Clinical Periodontology